

Música Antiga de Girona

Programa per al concert inaugural del 350è aniversari col·locació de la primera pedra de l'Hospital de Sta. Caterina de Girona.

Auditori Josep Irla, Girona 16 de maig 2016

1. Vengan pues los discretos (Anònim) (vers 1700)
2. De al ayre su dulce voz (Josep Gaz) (1656-1713)
3. Amor sí sí, placer no (Anònim) (vers 1700)
4. Benedicam Dominum (Manuel Gònima) (1711-1792) Ojos míos a llorar* (Antoni Gaudí) (1714)
5. Ecce quam bonum (Manuel Gònima) (1711-1792)
6. Plant dolorós Cor de Maria (se canta per lo setenari) (Anònim) 1768
7. Salve Sancte Pater* (Manuel Gònima) (1711-1792)
8. Ave Maria (Manuel Gònima) (1711-1792)
9. Lauda Jerusalem sanctam (Francesc Juncà) (1742-1833)

Soprano: Clara Valero

Alto: Oscar Bonany

Violins barrocs: Alba Roca i Meritxell Genís

Violoncel: Daniel Regincós

Llaüt i direcció: Albert Bosch

Partitures provinents de l'arxiu capitular de Girona.

Les obres indicades amb un * són estrenes.

.....

La reforma musical sorgida del concili de Trent (1545-1563) impulsà la utilització d'instruments musicals contemporanis dins els actes litúrgics de les catedrals, sense però renunciar al cant gregorià, i així els nous instruments que van sorgir des del s. XVII – essencialment els violins- ben aviat van incorporar-se a determinades actuacions litúrgiques i paralitúrgiques de les catedrals catòliques.

A Girona la primera partitura datada que utilitza un violí és de 1689, i hem de suposar que de violinista a la ciutat només n'hi havia un, si observem les partitures el mestre de capella Josep Gaz, actiu a Girona entre 1690-1713, compostes per a un sol violí. La manera com és utilitzat aquest instrument ens permet deduir l'època d'algunes partitures i veure com les antigues partitures amb instruments de vent mica a mica són complementades per violins i violoncels. En el present concert presentem diverses mostres d'aquesta complexitat.

1- Vengan pues los discretos (Soprano, alto i baix continu)

Anònim, vers 1700

Villancet dedicat als vots de dues joves novícies gironines de famílies no benestants al convent del Císter o de les Bernardes. El text fa referència a una relíquia que bé podria ser la de St. Bernat que va arribar al convent gironí per aquella època. L'obra pot atribuir-

se a Josep Gaz i el fet de no anar signada podria indicar que va ser un encàrrec del convent pel qual la capella de música va cobrar – en no ser la feina reglamentada de la institució- i per això no podia anar signat.

Estribillo	Coplas
Vengan pues los discretos Vengan aprisa Que esta es fiesta Que a todos dará alegría. ¿Quién nos convida? Quien con dulces palabras Es autor que la fiesta solemniza Vengan aprisa que Bernardo aguarda con boca de risa pues tiene en su casa dos humildes hijas tan hermosas flores que parecen las dos dos maravillas vengan aprisa que hablo sin ser profeta en profecia	1 Al sagrado de Bernardo Se recogen ellas mismas Que lo perfeto y lo casto Tan guardado ha de estar Como reliquia 2- El ceñirse con los hierros Más su virtud califica Pues labrándolos Honesto sus aciertos En ellos eternizan 3- Aunque la vista las halla En los dos cuerpos distintas Transformadas una y otra Una alma sola A la obediencia humillan 4- En holocaustos de aromas Despreciándose a sí mismas La voluntad solo a Dios En divinos amores le dedican

2- De al ayre su dulce voz. Tono al Ssmo. Sacramento (S vl bc)
Josep Gaz (1656-1713)

Podria ser un composició de les moltes de l'època dedicada a la devoció de les 40 hores basada en l'adoració al Santíssim exposat en una capella. El text és propi del barroc castellà molt utilitzat per Gaz al llarg de la seva obra, i la presència d'un sol violí assenyala que és una obra de joventut. La participació municipal en aquesta devoció i els excessos que s'hi van produir resten reflectits en el dietari municipal del l'època.

Estribillo	Coplas
De al ayre su dulce voz el más suave clarín porque de amor en el templo el fervor humilló a esse Pan sagrado sentidos, potencias, alma y corazon.	y en las aras de su amor se sacrificó a si mesmo 3-Y tu tan agena vives alma de este amor inmenso que en ingratitudes pagas lo que debes a tu dueño. 4- Ca olvida los errores en que imitastes al ciego cobren tus ojos la vista y arde feniz en su fuego 5- Ya el alma, Pan soberano olvidando lo terreno se sacrifica en tus aras manso y humilde cordero
Coplas: 1- Fino amante de las almas entre accidentes embuelto quizo un Dios tan soberano ofrecerse Sacramento. 2- No halló víctima que fuesse proporcionada á su intento	

3- Amor si, placer no (A bc)
Anònim, vers 1700

Composició enigmàtica de l'època de Gaz, tot i que des del punt de vista musical segurament no pertany a l'esmentat autor. El text és d'un barroquisme castellà singular de

comprensió difícil i des del punt de vista teològic pertany a un corrent rigorista del barroc final, emparentat possiblement amb el jansenisme francès que hauria arribat a Girona després de la conquesta de la ciutat per les tropes borbòniques el 1711, relacionat potser amb els servites i allunyat dels jesuïtes.

Amor, sí sí, placer no, no. Que intenta, que quiere, fallece y no espera a quien siempre adoró. Y así mi gemido tirano Cupido cruel respondió:	- Placer no, no, amor sí, sí. Que el arco que emplea Cupido desea que triunfe por mí. Y siendo homicida adoro la herida que impuesta asentí.
---	--

4- **Benedicam Dominum** (S A bc)

Manuel Gònima (1711-1792)

Amb Gònima entrem dins l'època d'abandonament del barroc cortesà i entrem en la de la influència napolitana, amb melodies més agradables a la oïda i sobretot amb la generalització de la polifonia sincrònica. Aquesta és una antífona utilitzada per a la pregària de Completes del diumenge de la Trinitat. Ignorem la raó per la qual aquest brillant duo va substituir el cant gregorià propi de la festivitat.

Benedicam Dominum in omni tempore;, semper laus ejus in ore meo	Beneiré tothora el Senyor, la seva lloança és sempre a la meva boca.
--	---

5- **Ojos míos a llorar*** (A bc)

Antoni Gaudí (1714)

Gaudí va ser un mestre de capella eventual, provinent de l'església de Peralada, que va estar només uns mesos a la catedral gironina. Aquest villancet és l'única obra seva que es conserva a l'arxiu capitular, i avui és estrena. Es una obra pròpia de la congregació dels Dolors, utilitzada per als exercicis espirituals propis d'aquesta congregació, celebrats el divendres anterior a Rams de 1714. Les referències al rellotge de la catedral que no acabava d'anar a l'hora les trobem tant als arxius capitulars com als municipals. Les paraules entre parèntesi corresponen a la reconstrucció d'una partitura en deficient estat de conservació.

<p style="text-align: center;">Estríbillo</p> <p>Ojos míos a llorar Pase el sentimiento al rostro Que estará a los ojos bien Que el llanto salga a los ojos Llorad que a un mismo tiempo Vuestro llanto vertiendo sus raudales a María de consuelo y al mismo corazón de desahogo</p> <p style="text-align: center;">Coplas</p> <p>1- Que en dolor Virgen sois mar En letras divinas oigo Que con la sangre del Hijo Ha pasado a ser Mar Rojo</p> <p>2- Sois un reloj animado Que tiene entre el alboroto de desconcertadas ruedas el espíritu en reposo</p>	<p>3- Sois de Salomón el templo Labrado amarillo todo Sin que en Vos se oiga el ruido De estos golpes dolorosos.</p> <p>4- Sois la Cruz más celebrada Que con llantos amorosos Al Asuero más ufano Le templasteis el enojo</p> <p>5- Sois corredentora Madre Cuyo corazón no poco Indició dio [ejemplario] Que estaba a la muerte pronto</p> <p>6- Sois en fin el cristal puro Que en fragua de tanto ahogo Nuevo [quilate le] disteis De la caridad al oro.</p>
--	--

6- Ecce quam bonum (solo vls i bc)

Manuel Gònima (1711-1792)

Motete a los quatro Santos Mártires con violines.

Aquests Sants, translació gironina de la història d'uns màrtirs del s. IV feta pel bisbe Arnau de Mont-rodon vers el 1340, màrtirs als quals va dedicar una capella de la catedral i on s'hi va fer enterrar. Al centre de la capella hi col·locà l'estàtua representant Pere el Cerimoniós com a Carlemany. La festa d'aquests màrtirs era molt popular i Gònima col·laborar a la seva brillantor amb aquesta petita joia.

Ecce quam bonum et quam jucundum Habitare fratres in unum	Que n'és de bo i de dolç quan els germans viuen units.
--	---

7- Plant doloròs del Cor de Maria (S A vls bc)

Anònim 1768

(se canta per lo setenari)

Composició per al setenari que la Congregació gironina de la Mare de Déu dels Dolors celebrava la setmana anterior al diumenge de Rams. La devoció d'aquesta advocació mariana fou introduïda aquí a finals del s. XVII per l'orde dels servites, una de les principals difusores d'una nova religiositat, basada en la interiorització dels dolors de Maria al peu de la Creu com a eina de purificació personal del creient. Com a text en català, és dels primers conservats en la nostra llengua a l'arxiu capitular, responent a la immigració rural que havia arribat a Girona i que desconeixia completament el castellà.

Parat fill entra ab ternura en l'estancia de mon cor; Ay fill! mira si hi ha un amor igual â tanta dulsura. 1- Ohiu los tristos clamors de mas penas y veniu los que ja à penas viviu olvidats de mos favors; veniu â rebre tresors que mon plant vos assegura <i>Ay fill! mira si hi ha un dolor igual a tanta amargura.</i> 2-Conspirat contra mon cor lo mon mostran[t] sa duresa ab set punyals de agudesa me coronà de dolor; despreciant ab tal rigor gracia amor, vida y dulsura 3-Despues que ma lliberal vos he exaltat en grandesas	franquejant-vos les grandesas de la gracia celestial; vostra ingratitut es tal que al amor desdenys procura. 4- Ay de mi! puix he quedat viuda y sola sens espós y com si mare no fos sens mon fill en soledat; fins mos amics me han deixat en la major apretura. ... 9a.Teniu fills, à la memòria mas penas dolen[t]s de mi, que no us faltaré en la fi, alcansant-vos gràcia y glòria; lo amant devot que ab mi plòria en sa mort me te segura. Ay fill! mira si hi ha un dolor igual a tanta amargura!
---	--

8- Salve Sancte Pater *(A bc)

Manuel Gònima (1711-1792)

Antifona escrita vers el 1260 corresponent l'ofici litúrgic de St. Francesc i que va ser musicada diverses vegades al llarg del s. XVIII per encàrrec dels diferents dirigents del gran convent de St. Francesc que hi havia a la riba esquerra de l'Onyar. Tot i que l'apostolat musical dels franciscans gironins del s. XVIII va ser raquític comparat amb el dels dominics, aquesta venerable peça en llatí és de les poques que s'encarreguen periòdicament als diferents mestres de capella per tal que cadascun d'ells en faci la versió pròpia.

Salve, sancte pater, patriae lux, forma minorum, virtutis speculum, recti via, regula morum : carnis ab exsilio duc nos ad regna polorum	Salve pare sant, llum de la patria, model dels franciscans, mirall dels intel·ligents camí del just norma dels costums porta'ns al regne dels cels Des d'aquest exili de la carn
--	--

9- Ave Maria (S bc)

Manuel Gònima (1711-1792)

Aquesta petita joia de Gònima va ser escrita per a un dels actes d'una mena de concili sacerdotal – el Signet- celebrat per als sacerdots gironins cada dos anys.

Ave Maria gratia plena Dominus tecum Benedicta tu in mulieribus Et benedictus fructus ventris tui. Sancta Maria mater Dei Ora pro nobis peccatoribus Nunc et in hora mortis nostrae Amen	Déu vos salve Maria plena sou de gràcia, el Senyor és amb Vos i beneïta sou Vos entre totes les dones i beneït és el fruit del vostre sant ventre. Santa Maria, mare de Déu, pregueu per nosaltres pecadors, ara i en la hora de la nostra mort. Amen
--	--

10- Lauda Jerusalem sanctam (S A vls bc)

Francesc Juncà (1742-1833)

Lauda Jerusalem sanctam, Motet per al dia de Pasqua, basat en una versió gironina diferent del text oficial romà. Es una clara mostra de l'estil galant gironí, contemporani del de Mozart, basat en la simplificació rítmica i la unificació dels inicis dels tots els diversos elements musicals integrants d'una partitura.

Lauda Jerusalem sanctam, lauda Deum tuum Sion, pacem ponit, fines tuos, et ex adipe frumenti miserator satiat te. Benedic anima mea Deo tuo regi magno qui fecit caelum et terram et creator tuus est.	Lloa Jerusalem santa el teu Déu, Sió. Perquè ha pacificat les teves fronteres i misericordiós et sacia amb la flor del blat. Beneeix ànima meva el teu Déu, rei gran que ha fet el cel i la terra i és el teu Creador.
---	---